

Сыныпты
2 жазды

(СССР НК Октябрьдагы Бкырыларыттан).

М. АНКОПОДИСТОВА.

Ударнай фронт гвардеецтара

ХОННОХТООХ ҮЛЭНИТ

Аа-дью сүлдэн үгүс сүлсүртэнэ суох бэрт хоннохтоохтук үлэнир дон баар буолалтылар. Барс Маркс аатынан сох хон Одьулууннаады отделементтар биэр онуун ийинэн Василий Алексеевич Неустроев аатынаах «Кино» быһыл күн оройу уонна мөлүх турунтаах 59 борооскуну итингэ тулутта. Опыттаах үлэнир Төгүр-гөстөөх ферматтар сибиниэ хотонунан ааттанар бэрт дьовус тутуу талан ылан борооскуларын онно бүөбөйдир. Хотонун мааныксыттары көмөлөһүнэрэн моччоо-

руччу сыбаан көбүстэ. Хотонго ийирэр аанга бэрт дьовус көмөхүнү ба эбин аһылгы бэйэтэ бөлөмнөр. Борооскуларга күнгэ нуормалаан 2,5 кг оту кытта 6-дүйүгэ эбин аһылгы сиртэр. Борооскулар бөлөмнөрдүн ууну кутар уонна көмө-нөрбүгү бөлөмнөр иһигэ тийбэт. Таһыттан ийирдэххэ мааныксылаах илин баар харахха тутта быра-һыллар. Хотон иһэ ыраас, сылаас. Борооскулар тутар мнэстэлэрэ кураанах. Мөлүх турунтаахтары туспа көрөр-хараар хатавалаан аһатар, сорох-

оругар үүгү суосунан иһэрдэр. Киин ыстык бастаан ыһыгар хас биридигэ борооскутун 10-нуу кг төлөһүтэр сорунтаабын 3-түү ит аһарда. Опыттаах сүсүһүт бу күнүргэ Октябры ийин-нэрдэ ударнай үлэ вахта-тыгар киирсэн үлэнир. Онуоха бары сатабылын, баай олохтон муһутуур-дун тутанар. **В. ЕФРЕМОВА.** СНИМОККА: В. А. Неустроев үлэнир кээ-гар. П. Оконешников фотота.

«Олимп» — ички күөһү

Ох-дьянах комбинатын райсовет исполкомун чилиэ Е. Н. Ногородова салайааччылаах парикмахердары биригээдэ уон ыһаах былаанын аһары толордо. «Олимп» биригээдэ кыргытара — Зоя Николаева, Анна Софронова, Анна Гурьева уонна биригээдирдэр Евдокия Ногородова сүл сабаланыа-быттан барыта 12500 солк. өгөһү өгөрдүлэр. Ити былааннамыттааһар 100 солк. элбэх. Маастардар өгө ахсаа-ны эрэ экиратиспеттер, хачыстыбатын ордук ич-чэйлэр. **Н. ДЕГТЯРЕВ.**

СҮӨҮНҮ ТУТТАРЫ ХАЙДАХ БАРАРЫЙ?

Биһиги корреспонденттар госуларствога сүөһүнү туттары хайдах барап иһэрин туһунан маанык эппиэттэтилар:

В. ЕФРЕМОВА, Одьулуун отделениетын зоотехнига: — Киин бойняда отделе-134 сүөһүнү үчү-гэй уойуулааһын туттарда. Биэр сүөһү орто ыһааһына 350 кг буолла. Онэй барыта 47 тонна курдук эти атылааты-быт.

А. ЕФИМОВ, Болугур отделениетын управляющайа:

— Быһыл бостууктар эвендарын К. Г. Сергеев салайыта Сүөһүнү мөч-чүтөр үрэхтэрин сазс ор-төбүттэрэ. Ол эрэри, маарлах суох буолан, су-баннар бэйдэ сырытты-лар. Күһүнү уотуу та-рыллыбэтэ. Эбин аһатын эмиз олохтоомото.

Барыта 291 сүөһүнү госуларствога туттарды-быт. Хас биридигэрин орто ыһааһына баара-суо-ба 320 кг тэннэстэ. Биһигитэ госуларст-вога 96 тонна кэрингэ эти туттардыбыт.

Н. ЧИЧИГИНАРОВ, Хатылы отделениетын управляющайа:

— С. С. Кривошапкин 4 кыһыл эвенота быһыл Бабада үрэхтэр 500-чэкэ сүөһүнү сайылалта. Киин-лэр сезон устата биридигэ субаны 130-түү кг теле-

түтүргэ, 200 сүөһүнү надбавкага туттарарга, орто ыһааһыннарын 330-түү кг тирдэргэ со-руктаан үлэлэттилар.

Туттары түмүгүнэн хас биридигэ сүөһү 350-нуу кг үктээтэ.

А. МАЛЫШЕВ, э-үүт комбинатын директора:

— Оройуон совхозтара барыта 3225 сүөһүнү тут-тардылар. Ол иһигэ 500-төн тахсатыгар киин-танция барыллыа. Эри-лиэ Эристан аатынан совхоз 244 сүөһүнү тут-тармахтааһыттан 70-ча-тын бостууктар хаһын бу-лан адалалларын кэтэ-һиннэрэр.

Отделениелар зоотех-никтара сүөһүнү өлөрүөх ийинэ совхозтар дирек-тордара уонна кылаабы-най бухгалтердара ийин баттааһынаах гуртовой ведомоһи э-үүт комбину-тыгар түһэрэхтэхтэрин тутуспатылар. Хааны кут-таран ийилиэһингэ атыга таһаарыахтаах-тын сүөһүнү отделение-ларга өлөртөрөн кыаба-тыбыт.

Райпотребобщество тө-бөнү уонна туһаы ылан ийилиэһингэ атылааба-та улахан итэһиниэ буолар. Бу бопуруоһу ылайан быһаарбастаах-на, куоранка тийгэрэргэ, күһэлэрбит буолуо.

Көлүөһэлээх тракторынан стоговозтаан тизийи

1977 сыллаахха биһиги отделениебыт хонуу-тун биригээдирэ С. Н. Мансымов, социалистичес-кай куоталаһын түмүгүн таһаарсар делегация састаабыгар киирсэн, Ленин орденаах «Элгэйд» совхозка барын кэлбитэ. Онгон кэлээт, Се-мен Никитич «Элгэйд» үлэлэртэн элбэх кырааскыллыах кэспэби-тэ. Ордук биһиги «Эл-гэйд» совхоз биллиилээх механизатора Григорий Егорович Гурьев МТЗ-82 тракторынан ийилин стоговоу холбоном 2-3 кэ-сөөх сиртэн биэр сыры-га 5-тин тонна оту тиз-йэрин туһунан кэспэһин сөхтөрбүтэ. Сорохтот со-но итэһибэтэхпит. Бэл ДТ-75 ардыгар 3 тонна оту бэрт эрийинэн со-но. Ол эрэри ити сурах механизатордар сүргэлэ-рин көтөхтүтэ, итэриэ-тиргэппитэ. «Элгэйд» тимир ууһа П. П. Андре-ев, тимир иһэрдээчи М. Н. Прокопьев, тракто-рист Д. В. Иванов омы-ыла бара сылдыбыттар-а. Киинлэр стоговоу оҕорор матырыяал кэ-түө суох дин туттум-муттара.

Нонүө сыл санатыгар аны «Элгэйд» совхоз делегацията куоталаһы-ны бэрбэрнээһи кэлби-

тэ. Делегация састаабыгар Сунтаар оройуонун хас да төгүллээх чемпионо, маннайгы кылаастаах тракторист Г. Е. Гурьев баар этэ. Киин бэйэтин эйигитэр чуралчылар кылааһынан оту көлү-өһэлээх МТЗ-82 тракторы-нан таһарын туһунан

Механизатор, маны туһан!

ылынарылаахтын кэ-спэбитэ. Киин итиник ылыманан үлэлэни ыһа 200 тоннага тизий оту тизийэрин истэбиппит.

1978 сыл сазскытыгар биһиги оту ыһаан тизий-бикс трактордары смена-ны үлэлэтэргэ тийбип-пит. Онуоха эбин, кэби-һиллээх отторбут наһаа улахан буоланнар, тра-ктор алдыаһыта элбэби-тэ. Итинэн сибээстэн от-деление салалтата МТЗ-82 тракторга стоговоу оҕо-рорго уонна Элгэйдгэ барап үлэ оһуун үчү-гэйдик сийлини үөрэтэргэ хонуу биригээдирэ Г. П. Никифоров, тракторист С. П. Антонов уонна ийинин соруахтаабыта Биһиги стоговоу оҕоһуу-тун, оту тизий кылаа-рын үчүгэйдик билэ-кө-рөн кэлбиппит. Сайын

стоговозка сөптөөх маты-рыяалы көрдөһөн бөлөм-нэбиппит. 40 м уста-лаах, 12 мм диаметрдаах троһу, трантор бульдозе-рыгар аһаан 10 мм ха-лыһаах тимир лийин буаһытут. Күһүн кэдиэ-лэ курдук кэмгэ стогово-лу оҕорууга тимир ууһа Н. Д. Дмитриев, тимир иһэрдээчи М. Н. Проко-пьев, тракторист С. П. Антонов олус дьулуһан үлэлээбиттэрэ.

Трактор ийингэр буль-дозер көтөрдүлүбүтэ, кэппикки — көлүөһэ-дэ ГАЗ-53 автомобиль би-ра-һыллыбыт көлүөһэтин дискатыттан лебедка оҕо-рон олоддуллубута. Сто-говоу 4 биллээххэ ий-лиэ туорайыттан навес-ной системанан көтөүл-лэр тына оҕоһуллабыта. Трактор от тизий төгүу хаарынан барарыгар буль-дозеранан суолун күр-дэр. Оттон төннөрүгэр бөлөм суолунан холкутук сүүрэр. Күрүөдэ тизийи барап трактор оту тизий-ритэр стоговоу кэппикки аһаарыгар сөп түбөһи-нэрэн лебедка оту сто-го-воу үрдүгэр соһон таһа-ар. Оске от улахан бу-лан кылаабатына, тра-ктор навесной система кө-төүгүнэн оту стоговоу

тары көтөһөн барап кү-рүөттэн соһон тахсар.

Чапанда отделениета оту МТЗ-82 тракторынан стоговозтаан тизий буол-бута үһүс сылыгар барда. Оту көлүөһэлээх тра-кторынан стоговозтаан та-һыны бары биһирээти-бит. Бастыг механизатор-быт Семен Петрович Ан-тонов МТЗ-82 тракторы-нан стоговоһунан от тиз-ийитин чачым баһылаата. Киин фермаларга, кыла-ларга ыһа иккилии-үс-түү тонналаах 200-чэкэ тонна оту таһар буолла. Онон «Беларусь» тра-ктор сыла ортотунан 1000 тоннаттан ордун оту та-һар.

Бу сүрдээх барыстаах ньыма. Оту «Белару-сия» стоговоһунан тизийи сырыта суһалынан үлэ оҕоруутугун лаһаа үр-дэтэ. Төһө эмэ ыраах сүргэ күнгэ иккитэ-үстэ кырыһаахха сөп. Сто-говоу оҕоруу да бо-ростуой, ханнык ба-барар уус, тимир иһэ-рдээчи, матырыяал баар буолаһына, оҕорор кыах-таах.

Быһыл кыһын биһиги отделениебыт механизатордара маанык иккис бульдозердаах тракторы оҕорон үлэлэтэр бадалахтар.

В. ФЕДОРОВ, «Нурба» совхоз Чаппандатаады отделениетын механига, Ленинскэй оройуон.

та барыта. Ол эрэри киин армия, советской норуот өйү-санаатын бөрөгөтүүтэ улахан оруолу оонньообута, аан дой-дуга бүтүннүүтүгэр улахан суолталаммыта. Парад совет-ской норуот эр санаалааһын уонна тулуурдааһын туһунан, киин өстөөхү тохторорго уонна үлүт сыһыарга уостубат дьу-луурдааһын туһунан аан дой-дуга эппитэ.

Кыһыл площадька буолбут парад туһунан сурах саамай улахан суолталаах сонун бы-һытынан аан дойдуну тилийэ көппүтэ. Бу долгутуулаах су-рах хас биридигэ киин сүрөдэр кыайыга эрэли саһыта.

Бу событнени ннхронна Киин студиятын үлэнигтэрэ до-кументальнай тына нуолкайды устан ылбыттар, «1941 сыл сэтгнэм 7 күнүгэр Москвада Кыһыл площадька биһиги чаас-тарбыт парадтара» дин киин-нэни оҕорбуттара. Ити киинэ-ни Ленинград уонна Тула,

Куйбышев уонна Тбилиси, Ново-сибирскэй уонна да атын куо-раттар олохтоохторо, уот ийин-ни кирииллэрин буойуннара көрбүттэрэ.

Парад кыттылаахтарын ор-тотугар соторутаагыта ийе-нер-технолог, төрөбүт Мос-квалытын кемүснээһингэ пан-филовец буойуннары кытта биһигэ Казахстантан кэлбит 30 саастаах политрук Василий Ключков баар. Киин ити эр-ийинэ Старай Русса оройу-нугар буолбут бастаан кыргы-һыларга хорсунун көрдөрбү-тэ, бастаан бойлобуой Кыһыл Знамя орденынан наһараада-ламмыта.

Бу киин олоһор бастаан уонна бүтэһин парадта этэ. Па-рад кэппиктэн арыһах ховон барап—1941 сыл сэтгнэм 16 күнүгэр политрук Ключков бэ-йэтин заводун кытта тэнгэ мо-моххо киирбит хорсун быһы-ны оҕорбута. Дубосеково оро-

йуонугар 28 панфиловец-гвар-деецтар 4 чаас устата сал-ба-нан барыт хабыр хапсы-һыга өстөөх 18 танкатын уруускалаабыттар. Дойдуну бүтүннүүтүн тилийэ көппүт кыһалтаах тыларын Ключков ийинэ эппитэ: «Россия улуу, ол эрэри чутуйар сир суох—кэппикитигэр Москва». Сал-лааттарын тус бэйэтин холобу-рунан өрө күүрдэн, киин бүтэ-һин гранаталарын туһутууан фашистскэй танкара утары-ыстааһыта уонна ону улаһы-та. Ключков бэйэтэ геройдуу охтубута.

Элбэх сыллар ааспыттарын кэппэ, түөрт уон биһис сыл күһүнүн фроннаады фотонор-респондент Александр Васи-льевич Устинов маанык ахты-ла:

—Москва оборонатын ыра-хан күннэригэр мин фото-объективинан барыта саамай суолталааһын эрэ устарга кы-һааһыттын. Сэтгнэм 7 күнүн

сарсыардатын үчүгэйдик өйдүү-бүн. «Правда» редакциятын соруадаһын мин байыаннай парадтан хаһыат нүөмэригэр суһаллык фотографиялары оҕорбутум. Парад бүтүтүн кэппэ мин метрога түспүтүм уонна «Белорусскэй» станция-га айаһаан тийбиптим. Онно уулуссара тахсыбытым уонна си-Силигин арай парадка кыттыбыт танналары көрбүтүм. Киинлэр суһал айаһынан Ленинградскэй шоссенан фронт кирииллэргэ барап иһэллэрэ. Соһо тутта мин хас да снимоһу оҕорбу-тум, олоҕо сотору хаһыакка тахсыбыттар.

Дойду кылаабынай площа-да үгүс событнелары көрбүтэ. Киин Орел уонна Белгород босхоломмут чистэригэр бас-такы салюту өйдүүр. Вары фроннартан кэлбит буойуннар кыттыһаларынан 1945 сыл бэс-мийгэр буолбут Кыһыл исто-рической парадын өйдүүр. Оч-иолорто хара сааһыкалаах фе-

шистскэй знамялар Мавзолей төлөдөр быраһыллыбыттар. 41-с сылаады номоххо киир-бит парад хайдах эрэ Кыһыл парадын иһэрэллэр дуора-һынан буолбута. «1941 сыл сэтгнэм 7 күнү-нэди парад үгүс кыттылаах-тары мин билэбин. Киинлэр бары очтотобу исторической күнгэ биһиги Коммунистичес-кай партиябытыгар биэрбит ан-дааһардын төлөрбүттара» дин ахтар парад кыттылааһы, билигин саппааска олоҕор гвардия подполковника Л. Ко-ропков. Киин парад кэппиктэн тутта фашистскэй танкалары утары охсуспута уонна Мос-квалтан Берлингэ дээрэ са-рин ыар суоллары талсытты.

Парад буолбут күнүттэн ыла 40 сыл ааста. Ол эрэри киин Аҕа дойду Улуу сэриитин ле-тоһыгар чаһылхай страһида быһытынан советскэй дьоһиор сүрэхтэригэр субу баар.

А. СХОФОВ.

